

Om du tør å spørre, tør folk å svare

HANDLINGSPLAN MOT VOLD I NÆRE RELASJONER

2017 – 2021

LEIRFJORD KOMMUNE *muligheter på land og på vann*

Fordi
du møtte meg
kunne tankene tenke
det hjertet visste

Fordi
du favnet meg
kunne kroppen kjenne
alt savn

Fordi
du så meg
kunne jeg se
hvem jeg er

Fordi
du snakket til meg
kunne ordene mine
få mening

Fordi
du møtte meg.

«Fordi» av Bjørg Johansen

Innholdsfortegnelse

1. BAKGRUNN	5
2. FORMÅL OG HENSIKT MED PLANEN	5
3. DEFINISJONER	5
3.1 Definisjon av vold	5
3.2 Vold i nære relasjoner, vold mot barn og vold mot eldre	6
3.2.1 Vold mot barn og unge	6
3.2.2. Vold mot foreldre og vold mot eldre	6
3.3 Æresrelatert vold	7
3.4 Straffelovens definisjon av mishandling i nære relasjoner	7
4. FORMER FOR VOLDSHANDLINGER	7
4.1 Fysisk vold	7
4.2 Seksuell vold	7
4.3 Psykisk vold	8
4.4 Omsorgssvikt	8
4.5 Andre former for vold	8
5. RISIKOFAKTORER	8
5.1 Kjønn	9
5.2 Opplevd vold i barndommen	9
5.3 Unge med problematisk seksuell atferd	9
5.3 Rus og psykiske lidelser	9
5.4 Konflikt i familien	9
5.5 Fattigdom og arbeidsledighet	9
5.6 Innvandrerbakgrunn	9
5.7 Den samiske befolkningen	10
5.8 Funksjonsnedsettelse	10
6. VIRKNINGER AV VOLD	10
7. OMFANGET AV VOLD	11
7.1 Tall fra politi og krisesenter, Leirfjord	12
8. OM KUNNSKAP OG KOMPETANSE	12
9. OPPGAVER, TILTAK OG ANSVAR I LEIRFJORD KOMMUNE	13
9.1 Det kommunale tjenesteapparat: Oppgaver og ansvar	13

9.2 Det kommunale tjenesteapparat: Tiltak og ansvar	15
10. RESSURSER OG SAMARBEIDSPARTNERE	18
11. LITTERATUR	21

Foto forside RVTS Øst –Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

1. BAKGRUNN

Vold i nære relasjoner har et betydelig omfang og er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Vold i nære relasjoner skaper utrygghet, kan medføre helseskader og tap av velferd og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltagelse. Vold i nære relasjoner bryter med oppfatningen om at hjemmet er et trygt sted med nærhet og omsorg.

Vold i nære relasjoner er straffbare handlinger i strid med norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter.

Frihet fra vold er en grunnleggende forutsetning for vekst og livsutfoldelse, og for å kunne leve et godt liv.

2. FORMÅL OG HENSIKT MED PLANEN

Handlingsplanen skal medvirke til å sette vold i nære relasjoner på dagsorden, og skal samordne de ulike virksomhetsområdene sine bidrag og ansvarsområde

Intensjonen er å sikre at innbyggere i Leirfjord kommune som lever i en voldsfylt hverdag skal bli oppdaget så tidlig som mulig og få hjelp fra et samordnet hjelpeapparat

Det skal være enkelt for ansatte og innbyggere i kommunen å få oversikt over og kontakt med rett instans

Dette skal sikres ved at ansatte i Leirfjord kommune har god kompetanse om:

- Vold i nære relasjoner
- Hvordan oppdage at barn / unge blir utsatt for vold
- Samtale med barn og unge om vold og overgrep
- Hvordan oppdage at voksne / eldre blir utsatt for vold
- Hvordan håndtere uro og bekymring
- Hvordan samarbeide på tvers av virksomheten

3. DEFINISJONER

3.1 Definisjon av vold

Verden helseorganisasjon(WHO) sin definisjon av vold er overordnet og inkluderer ulike former for mellommenneskelig vold, både vold mellom personer som ikke kjenner hverandre og vold i nære relasjoner.

«Vold er tilsiktet bruk av fysisk kraft eller makt, faktisk eller ved hjelp av trusler, rettet mot en selv, andre enkeltpersoner, eller mot en gruppe eller

et samfunn, som enten resulterer i eller har stor sannsynlighet for å resultere i fysisk skade, død, psykologisk skade, feilutvikling eller deprivasjon».

Prop.12S *Opptrappingsplan mot vold og overgrep*(2017-2021) legger WHO sitt voldsbegrep til grunn, men innsnevrer den til vold i nære relasjoner i tillegg til vold mot barn, enten begått av familiemedlemmer, bekjente eller fremmede gjerningspersoner. Kollektiv vold og selvpåført vold omfattes dermed ikke av planen.

En snevrere definisjon av vold er Per Isdal sin (Stortingsmelding 15 *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: Isdal2000*) «**Vold er en hver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil**»

3.2 Vold i nære relasjoner, vold mot barn og vold mot eldre

En vanlig måte å skille ulike typer vold fra hverandre, er å skille på vold begått i ulike typer relasjoner.

Vold i nære relasjoner er et standardisert begrep hvor overgriper og offer er knyttet til hverandre ved nære familiebånd eller på en eller annen måte betyr noe for hverandre i hverdagen, som vold i ulike former for parforhold, søsken, barn, foreldre, besteforeldre og andre i rett opp- og nedadstigende linje, samt vold i adoptiv-, foster- og steforhold. Kategorien kan også omfatte vold i langvarige omsorgs- og pleierelasjoner og nære vennskapsbånd.

Vold i nære relasjoner omfatter fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold, materiell vold, sosial vold, økonomisk vold, latent vold

3.2.1 Vold mot barn og unge

Alle former for fysisk eller psykisk mishandling, seksuelt misbruk eller omsorgssvikt som fører til faktisk eller potensiell skade på barns helse, overlevelse, utvikling eller verdighet, benevnes av WHO under begrepet barnemishandling(Prop.12S)

3.2.2. Vold mot foreldre og vold mot eldre

Vold mellom foreldre og barn kan også handle om voksne barn som utsetter sine foreldre for vold. Dette kan være eldre og ofte pleietrengende foreldre. Relativt unge foreldre kan også utsettes for vold og trusler. Barnebarn eller andre nærstående kan utsette eldre for slektninger for vold. Det samme kan ansatte på pleieinstitusjoner. Vold mot eldre kan sees på som enkelthandlinger eller gjentatte handlinger som skjer i en relasjon der det er etablert en forventning eller tillit. Handlingen fører til skade, uro eller ubehag. Vold mot eldre kan både innebære

aktive handlinger eller fravær av handlinger, som å ikke gi tilstrekkelig omsorg. Eldrevold kan inkludere ulike former for voldshandlinger, det vil si fysisk, psykisk, seksuell vold og omsorgssvikt.

3.3 Æresrelatert vold

I enkelte kulturer har familiemedlemmene felles ære, og omverdenens vurderinger er viktigere enn personen sin egen moral. Æresrelatert vold kan forstås som en måte å gjenopprette ære når familien sitt omdømme står i fare. Den æresrelaterte volden kan omfatte alt fra fysisk og psykisk vold til tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, bortføring og drap.

3.4 Straffelovens definisjon av mishandling i nære relasjoner

§ 282 Mishandling i nære relasjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler nåværende eller tidligere ektefelle/samboer, slektninger til disse, noen i husstand eller noen i sin omsorg.

§ 283 Grov mishandling i nære relasjoner straffes med fengsel inntil 15 år.

Ved avgjørelsen om mishandlingen er grov skal det legges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død, og for øvrig varighet, utført på en særlig smertefull måte eller ført til betydelig smerte eller om den er begått mot en forsvarsløs person.

4. FORMER FOR VOLDSHANDLINGER

Verdens helseorganisasjon(WHO) lister opp fire hovedgrupper for vold.

4.1 Fysisk vold

Fysisk vold er «..en hver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil»(Isdal) Fysisk vold betegner altså en hver fysisk handling som skader eller kontrollerer et annet menneske. Fysisk makt brukt i oppdragerøyemed er forbudt og er derfor inkludert i en definisjon av vold mot barn.

4.2 Seksuell vold

Med seksuell vold menes «alle handlinger rettet inn mot en annen persons seksualitet, som gjennom at de smerter, skader, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil»(Isdal)

Betegnelsen seksuelle overgrep er et overordnet begrep som dekker alle former for seksuelle krenkelser. All seksuell omgang mellom barn og voksne regnes som overgrep, selv om tvang ikke er involvert. Dette inkluderer også seksuell krenkende eller upassende adferd. Aakvaag et al(2016) understreker også at seksuelle overgrep kan skje mellom jevnaldrende barn, eller

begås av barn som er yngre enn offeret, dersom den seksuelle omgangen påtvinges barnet. En norsk undersøkelse fant at omtrent halvparten av voldtektene kvinner har opplevd før fylte 18 år, var begått av venner, kjærester eller andre de kjente.

4.3 Psykisk vold

En tredje voldstype som det kan være vanskelig å få øye på, men like fullt er alvorlig, er psykisk vold. Psykisk vold kan defineres som:

« Alle måter å skade, skremme eller krenke på som ikke er direkte fysisk i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel» (Isdal)

Psykisk vold mot barn handler ofte om at *« en voksen person systematisk og over lengre tid behandler barnet på en bevisst nedverdiggende måte gjennom atferd eller omtale og/eller forårsaker annen følelsesmessig lidelse for barnet»*(Gilbert et.al)

Noen forskere definerer også det å være vitne til vold i hjemmet som psykisk vold mot barn.

4.4 Omsorgssvikt

Når omsorgssvikt regnes som vold, er det fordi at barn eller andre pleietrengende er i en situasjon der de er helt avhengig av andre for å leve. Omsorgssvikt betegnes som en tilstand der grunnleggende behov ikke blir møtt, og brukes oftest om barn og pleietrengende voksne som er helt avhengig av foreldre eller andre omsorgspersoner for å overleve, vokse og / eller trives. Omsorgssvikt kan være både fysisk og psykisk.

4.5 Andre former for vold kan være nettovergrep og digital vold, materiell vold (rettes mot materielle ting), mobbing, herunder digital mobbing.

5. RISIKOFAKTORER

Årsaken til vold og overgrep er flerfoldig og sammensatt. Både strukturelle, situasjonsbestemte og individuelle forhold spiller inn og samvirker. Vold skjer i alle samfunnslag uansett økonomisk og religiøs tilhørighet. Meld..St.7(2015-2016) *Likestilling i praksis* understreker at vold og overgrep i stor grad også er en likestillingsutfordring.

5.1 Kjønn

Kvinner er i høyere grad enn menn utsatt for vold i nære relasjoner. Også når det gjelder seksuelle overgrep blant ungdom ser man et tydelig kjønnsdelt mønster. Når det gjelder de mest alvorlige utfallene av vold i nære relasjoner, er kvinner mer utsatt enn menn. Partnerdrap i Norge har syv ganger så høy sannsynlighet for å ramme kvinner som menn.

5.2 Opplevd vold i barndommen påvirker sannsynligheten til å bli utsatt for vold senere i livet. Dette gjør seg gjeldende både når det gjelder fysisk vold og seksuell vold. Noen studier viser også at voldsutsatthet kan føre til forhøyet risiko for utøvelse av vold, kriminalitet og seksuell risikoatferd. Dette understreker betydningen av forebygging og tidlig intervensjon for å kunne bryte voldssirkelen.

5.3 Unge med problematisk seksuell atferd.

Nasjonale og internasjonale undersøkelser tyder på at mellom 20 og 30 prosent av alle overgrep mot barn og unge begås av andre barn og unge. (Prop 12 S(2017 – 2018) Det er estimert at 50 prosent av voksne overgripere begikk sitt første overgrep i barndommen eller tenårene. Mellom 30 og 70 prosent av unge utøvere har selv vært utsatt for seksuelle overgrep.

5.3 Rus og psykiske lidelser

Flere studier viser at alkoholpåvirkning er en risikofaktor for å utøve vold i nære relasjoner. Risikoen øker også ved andre former for ruspåvirkning. Barn som lever med foreldre som har rusproblemer eller psykiske lidelser, har forhøyet risiko for å bli utsatt for vold. Barn i familier hvor foreldre har et alkoholmisbruk eller er hyppig beruset, blir oftere utsatt for vold enn andre. *Sirus.no Rusmisbruk og vold* viser til at mellom en fjerdedel og halvparten av voldstilfellene i hjemmet er alkoholrelaterte, det vil si at utøver, offer eller begge parter var alkoholpåvirket.

5.4 Konflikt i familien

Hypigheten av konflikter og uenighet i familien er forbundet med høyere risiko for vold. Konflikt i familien øker også sjansen for at barn blir utsatt for vold.

5.5 Fattigdom og arbeidsledighet

Internasjonale studier vider sammenheng mellom sosioøkonomiske forhold og voldsbruk. I Norge har NOVA funnet en tydelig kopling mellom levekår og utsatthet for grov vold. For grov seksuell vold finner man samme sammenheng. Denne risikofaktoren gir ikke utslag for mild seksuell vold

5.6 Innvandrerbakgrunn

Det er begrenset kunnskap om omfang av vold i innvandrerfamilier. De studier som foreligger, tyder på at barn med innvandrerbakgrunn er mer utsatt for vold i

hjemmet enn sammenlignet med andre barn. Ved krisesentrene er beboere med innvandrerbakgrunn overrepresentert. Andelen har vært høy over tid og var i 2015 på 67 prosent.

5.7 Den samiske befolkningen

Vold og seksuelle overgrep i den samiske befolkningen har en større forekomst enn i befolkningen for øvrig i samme geografiske område (2015)

5.8 Funksjonsnedsettelse

Personer med funksjonsnedsettelse kan være mer utsatt for vold enn resten av befolkningen. De kan også være mer utsatt for overgrep fra ansatte i helse- og omsorgssektoren. Barn med kronisk sykdom eller andre funksjonshindringer ser ut til å ha økt risiko for å bli utsatt for vold fra foreldre

6. VIRKNINGER AV VOLD

Å leve i familier med vold, enten den er rettet mot eldre familiemedlemmer, den primært er mellom foreldrene eller rettet mot barnet, er som å leve i en krigssone, bare at denne krigen foregår i det skjulte. Traumer, angst, uro og usikkerhet preger hverdagen til den som lever med vold – enten det er barn, unge, menn, kvinner eller eldre. For barn er det å være vitne til, høre eller vite at noen blir utsatt for vold, like skadelig for barnet som om det selv var direkte offer for volden. Symptomer kan være konsentrasjonsvansker, aggresjon, angst, depresjon, lav selvfølelse, skyldfølelse, manglende sosiale ferdigheter, rusproblemer og psykiske vansker

Nyere forskning tyder på at barn som utsettes for langvarig traumatisk stress kan påføres fysiologiske endringer i hjernen som følge av «oversvømmelser» av stresshormoner.

«Krenka barn blir sjuke vaksne som igjen krenkar sine barn» (sitat: Ingrid Heggli, leder Statens barnehus Ålesund)

NIBR sin rapport fra 2005 «Vold i parforhold» dokumenterer at vold i nære relasjoner fører til omfattende helseproblemer. Nesten 30 % av de voldsutsatte kvinnene oppgir omfattende skader som brudd, kuttskader, hjernerystelse, og blåmerker. Mange utvikler psykiske lidelser, selvmordstanker, depresjon, angst og posttraumatisk stress syndrom.

I ytterste konsekvens fører volden til drap. Partnerdrap i Norge har syv ganger så høy sannsynlighet for å ramme kvinner som menn.

7. OMFANGET AV VOLD

Forekomsten av vold i Norge ser ut til å ha forandret seg lite fra slutten av 1980 tallet og fram til i dag. Omfanget av vold og overgrep er fremdeles er betydelig. Mellom 75.000 og 150.000 mennesker utsettes årlig for vold i nær relasjon i Norge.(Prop.12S) Det anslås at mellom 12000 og 24000 barn blir utsatt for seksuelle overgrep hvert år.

I perioden 1990-2014 ble 867 personer drept i Norge – av disse var 206 (24%) partnerdrap. Det antas å være store mørketall når det gjelder mishandling i familieforhold. Man regner med at 25 prosent anmeldes.

Fem prosent av den norske befolkningen, like mange kvinner og menn, oppgir at de noen gang i oppveksten har blitt utsatt for alvorlig vold fra foreldre, mens over 20 prosent av kvinnene og nesten åtte prosent av mennene oppgir at de har vært utsatt for et seksuelt overgrep før de fylte 18 år.

Nesten en tredjedel av befolkningen, 22 prosent av kvinnene og 44 prosent av mennene, oppgir at de har vært utsatt for alvorlig vold etter at de fylte 18 år, mens ni prosent av kvinnene og litt under to prosent av mennene har blitt voldtatt i løpet av livet. Like mange kvinner og menn, 17 prosent, har blitt utsatt for vold fra samlivspartner. For mennenes del var dette stort sett mindre alvorlig vold, mens litt over ni prosent av kvinner har vært utsatt for alvorlig partnervold, gjelder det samme for to prosent av mennene.(kilde: NKVTS)

NOVA ga i 2016 ut en rapport om omfanget av vold og overgrep mot barn og unge. Deltagerne i studien er 18-19 år. Voldsformene rapporten belyser er vold fra foreldre, vold mellom foreldre og seksuell vold i og utenfor familien.

- 21 prosent av ungdommene har opplevd fysisk vold fra minst en forelder i oppveksten. Andelen som har opplevd grov vold fra minst en forelder(slag med knyttneve, gjenstand, fått juling) er 6 prosent
- 8 prosent av ungdommene oppga at de hadde sett eller hørt en av foreldrene bli utsatt for fysisk partnervold. Andelen som hadde sett eller hørt grov vold var 4 prosent.
- 23 prosent oppga at de hadde opplevd minst en form for seksuell krenkelse i løpet av oppveksten. Jenter er betydelig mer utsatt enn gutter.
- Basert på spørsmål som dekker den juridiske definisjon av voldtekt, kan så mange som 10 prosent av jentene være utsatt. Tilsvarende tall for gutter er 2 prosent.

Sosial Puls 2017 (rodekors.no) har i sin rapport om de største humanitære behovene i Norge dokumentert at

- 60.000 barn utsettes for grov vold fra foreldre i oppveksten
- 63.000 skoleelever opplever mobbing
- Over 100.000 barn omfattes av omsorgstiltak fra barnevernet
- 100.000 barn og unge vokser opp i fattigdom
- 73.000 i alderen 15 til 29 år står utenfor skole og arbeidsliv

Forskning om vold i nære relasjoner viser at voldsutøver oftest er mann og den voldsutsatte oftest er kvinne eller barn. Menn blir også utsatt for vold og krenkelser. Flere undersøkelser viser at episodisk partnervold (mild form for psykisk og fysisk krenkelse) er omtrent likt fordelt mellom kjønnene. Menn kontakter sjelden hjelpeapparatet for vold og krenkelser, trolig fordi de har en høy terskel før de tar kontakt, mangler kunnskap om hjelpetilbudene og fordi allmen- og spesialisthelsetjenesten har manglende kompetanse når det gjelder å avdekke og behandle vold og seksuelle overgrep mot menn og gutter (*Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner. Rapport 2017 – 2*)

Barn i familier hvor foreldre har et alkoholmisbruk eller er hyppig beruset, blir oftere utsatt for vold enn andre. Sirius.no *Rusmisbruk og vold* viser til at mellom en fjerdedel og halvparten av voldstilfellene i hjemmet er alkoholrelaterte, det vil si at utøver, offer eller begge parter var alkoholpåvirket.

7.1 Tall fra politi og krisesenter, Leirfjord

Statistikk fra politiet for perioden **2014 – 2016** viser at det for Leirfjord sitt vedkommende er registrert 8 familievoldssaker, det vil si et gjennomsnitt på **2-3 saker pr år.**

Krisesenteret i Vefsn har i 2015 hatt 6 telefonhenvendelser, 1 dagbruker og en bruker (beboer over flere døgn) fra Leirfjord. I 2016 har senteret hatt en dagbruker. Det er ikke registrert telefonhenvendelser i 2016. Fra Leirfjord har krisesenteret ikke hatt noen brukere eller henvendelser fra menn.

8. OM KUNNSKAP OG KOMPETANSE

Vold i nære relasjoner forekommer i alle samfunnslag og miljøer. Samtidig er det flere faktorer som har betydning for utsatthet for vold, for hvordan volden oppleves og ikke minst for muligheten til å komme seg ut av en relasjon preget av vold. Faktorer som kan påvirke sårbarhet er kjønn, alder, sosioøkonomisk bakgrunn, funksjonsevne, seksuell orientering, og kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk. Forhold som migrasjon, graviditet og rus kan også spille inn. Flere av disse faktorene kan virke sammen og bidra til å øke den enkeltes sårbarhet.

Kunnskap og kompetanse om vold i nære relasjoner er en viktig forutsetning for å kunne iverksette gode forebyggende tiltak, avdekke volden, ivareta voldsutsatte og bidra til at voldsutøver får nødvendig hjelp. Kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser samt utsattes behov for hjelp er avgjørende for god kvalitet i tjenestene.

Vold i nære relasjoner har særtrekk som skiller denne volden fra annen vold. Der annen vold ofte er en engangshendelse med en gjerningsperson som er ukjent for offeret, utøves vold i nære relasjoner ofte i det skjulte, er gjentakende og personene som berøres er betydningsfulle i hverandres liv gjennom felles historie, gjensidige forpliktelser og ofte avhengighet. Den tette sammenhengen mellom vold, hat og kjærlighet kompliserer noen ganger vold mot kvinner ytterligere. Derfor blir konsekvensene av vold i nære relasjoner ofte mer alvorlig enn for annen vold. Selv om volden er synlig og kjent, kan mange likevel vegre seg for å gripe inn i det som anses som private forhold.

Det er viktig at innbyggere og ansatte i Leirfjord kommune har forståelse for og anerkjenner at vold kan skje i eget nærområde og med barn og familier de kjenner.

Vold skjer i alle samfunnslag uansett økonomisk og religiøs tilhørighet.

9. OPPGAVER, TILTAK OG ANSVAR I LEIRFJORD KOMMUNE

9.1 Det kommunale tjenesteapparat: Oppgaver og ansvar

Oppgaver	Ansvar
Forebygge vold i nære relasjoner	Barnehager, skoler, SFO, barnevernet, legetjenesten, Helsestasjon/jordmortjenesten/skolehelsetjenesten, NAV, flyktningetjenesten. Hjemmebaserte tjenester, Rus- og psykiatritjenesten, Dagsenter for demente, Dagsenter psykiatri
Avdekke og melde til barnevernet ved mistanke om at barn utsettes for vold og/eller overgrep	Barnehager, skoler, SFO, barnevernet, legetjenesten, Helsestasjon/jordmortjenesten/skolehelsetjenesten, NAV, flyktningetjenesten. Hjemmebaserte tjenester, Rus- og psykiatritjenesten, Dagsenter for demente, Dagsenter psykiatri. Alle kommunalt ansatte som får mistanke om vold i nære relasjoner gjennom jobben

Avdekke og melde fra ved mistanke om voksne/eldre som utsettes for vold	Barnehager, skoler, SFO, barnevernet, legetjenesten, Helsestasjon/jordmortjenesten/skolehelsetjenesten, NAV, flyktningetjenesten. Hjemmebaserte tjenester, Rus- og psykiatritjenesten, Dagsenter for demente, Dagsenter psykiatri. Alle kommunalt ansatte som får mistanke om vold i nære relasjoner gjennom jobben
Oppfølging av voldsutsatte	Barnevernet, legetjenesten, helsestasjon/skolehelsetjenesten, rus- og psykiatritjenesten
Oppfølging av voldsutøver	Barnevernet, legetjenesten, rus- og psykiatritjenesten (vurdere henvisning til behandling)
Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. <i>Folkehelseloven § 5</i>	Folkehelsekoordinator
Leirfjord kommune sine tjenester skal ha nødvendig kunnskap og kompetanse for å avdekke og følge opp voldsutsatte og voldsutøver	Virksomhetsledere skoler,/oppvekstsentra, barnehager, Velferd, Pleie - Omsorg, Barnevern
Leirfjord kommune skal ha oppdatert statusoversikt for feltet	Virksomhetsledere, kommunalsjef oppvekst
De som utsettes for vold eller utøver vold skal ha et helhetlig og samordnet hjelpetilbud	Virksomhetsledere skoler,/oppvekstsentra, barnehager, Velferd, Pleie - Omsorg, Barnevern

Informasjon og oversikt over hjelpe- og behandlingstilbudet skal være lett tilgjengelig for innbyggerne	Kommunalsjef oppvekst
Barn som lever med vold skal ha rett hjelp til rett tid	Barnehager, skoler, SFO, barnevernet, legetjenesten, Helsestasjon/jordmortjenesten/skolehelsetjenesten, NAV, flyktningetjenesten. Hjemmebaserte tjenester, Rus- og psykiatritjenesten, Dagsenter for demente, Dagsenter psykiatri. Alle kommunalt ansatte som får mistanke om vold i nære relasjoner gjennom jobben
Oppfølging og oppdatering av planen	Kommunalsjef oppvekst

9.2 Det kommunale tjenesteapparat: Tiltak og ansvar

Tiltak	Ansvar
Samlet oversikt på kommunens hjemmeside	Kommunalsjef oppvekst
Rutinemessige spørsmål for å avdekke vold mot gravide	Lege og jordmor
Rutinemessige spørsmål om kjønnslemlestelse, vold, rus og overgrep ved helsekontroller på helsestasjonen	Lege og helsesøstre
Rutinemessige spørsmål om vold, rus og overgrep i oppstartsamtalen og alle	Virksomhetsledere barnehager og oppvekstsentra

påfølgende foreldresamtaler i kommunens barnehager	
Rutinemessige spørsmål om vold, rus og overgrep i elevsamtalen/utviklingssamtalen på skolene	Virksomhetsleder skole og oppvekstsentra
Kompetanseheving for alle ansatte i skoler og barnehager, helsestasjonen, rus- og psykiatritjenesten i samtaler med barn om vold og overgrep. 2017 (RVTS nord)	Kommunalsjef oppvekst og virksomhetsledere skoler, barnehager og barnevern
Samtaler med barn om vold og overgrep. Årlig kurs i oktober for alle nytilsatte i oppvekstsektoren. Opplæringa er obligatorisk.	Kommunalsjef oppvekst og virksomhetsledere skoler, barnehager og barnevern
Temaet vold og overgrep skal inn i virksomhetene sine kompetanseplaner. Ansatte skal delta på relevante kurs og regionale tiltak. Kommunen skal eventuelt arrangere eget årlig kurs om temaet	Virksomhetsledere skoler, barnehager, oppvekstsentra, barnevern, velferd, pleie/omsorg, Kommunalsjef oppvekst
Flyktningetjenesten, barnehager og skoler har egne planer og prosedyrer for forebygging og oppfølging av mobbing, vold, overgrep, kjønnslemlestelse mm, Skolene og barnehagene skal «kurse» sine ansatte i enkeltelementene i kriseportalen månedlig Oversikt finnes i skoler/barnehager sitt internkontrollsystem og www.kriseportalen.no	Virksomhetsledere barnehager, skole, oppvekstsentra Flyktningetjenesten Kommunalsjef oppvekst

Sikre et helhetlig tilbud til barn, familier, menn og kvinner som er blitt utsatt for vold og overgrep	Virksomhetsledere barnehager, skole, oppvekstsentra, barnevern, velferd, pleie/omsorg Kommunalsjef oppvekst
Kommunal rullering av planen. Følge opp tiltak	Kommunalsjef oppvekst

Generelle plikter

I tillegg til spesifiserte plikter offentlig ansatte har, gjelder Straffeloven § 196. Plikt til å avverge et straffbart forhold:

«Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått.»

Avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt, og gjelder alle. Plikten til å melde overgrep til politiet er også nedfelt i Forvaltningslovens § 13 B-6:

«Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for (...)6. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger (jfr. også nr.5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølging av lovbrudd har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver»

10.RESSURSER OG SAMARBEIDSPARTNERE

Leirfjord legevakt (tlf. 116117)

Psykososialt kriseteam i Leirfjord (Leder Jørgen Pedersen tlf. 48896006)

Familievernkontoret i Mosjøen (tlf. 75114180)

Familievernkontorene har som oppgave å hjelpe familier, par og enkeltpersoner som strir med eller ønsker å forebygge vansker knyttet til samliv og samspill. Det tilbys bl.a. sinnemestringssamtaler med enkeltpersoner og sinnemestringsgrupper.

Tannhelsetjenesten (tlf. 75048152)

Den offentlige tannhelsetjenesten kaller inn alle barn og unge mellom 3 og 18 år regelmessig, og har mulighet for å oppdage barn som er utsatt for mishandling og overgrep.

Barne- og ungdomspsykiatri, BUP Sandnessjøen (tlf. 75065450)

Statens barnehus Bodø (tlf 48887464)

Barnehuset skal være et kompetansehus for barn og ungdom som møter rettsapparatet. Barnehuset tilbyr:

Tilrettelegging for dommeravhør og medisinsk undersøkelse i barnevennlige omgivelser. Spisskompetanse på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold i nære relasjoner.

Støtte, veiledning, rådgivning, konsultasjon og korttidsterapi. Koordinering av samrådsmøter mellom involverte instanser.

Helgeland overgrepsmottak (tlf.75120600 – døgnåpent)

Overgrepsmottak er et helsetilbud til voksne personer som har vært utsatt for seksuelle overgrep og / eller vold i nære relasjoner. Formålet er å redusere helseskader på kort og lang sikt. Tjenestetilbudet skal ivareta medisinske undersøkelser og behandling, psykososial støtte og oppfølging, samt rettsmedisinsk undersøkelse og sporsikring

Verktøy for arbeid med vold i nære relasjoner - Norsk krisesenterforbund.

Mosjøen krisesenter (tlf. 75173699)

1. januar 2010 trådte Lov om kommunale krisesentertilbud (Krisesenterlova) i kraft. Lovfestingen gir det offentlige et klart ansvar for å sikre at barn, kvinner og menn som er utsatt for vold i nære relasjoner får beskyttelse og helhetlig hjelp og oppfølging. Kommunene har ansvar for å sørge for et krisesentertilbud, for å bidra til bedre samarbeid mellom aktuelle tjenester og tiltak, både i en akutfase og med tanke på mer langsiktig oppfølging.

Mosjøen krisesenter er interkommunalt og et gratis døgnåpent tilbud for kvinner, barn og menn.

Helgeland politidistrikt (tlf.02800)

Politiets arbeid mot familievold har høy prioritet. Det er egen koordinator for familievold og seksuelle overgrep i alle politidistrikter

RVTS Nord – Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (tlf. 77754380)

RVTS Nord skal bidra til å styrke fagkompetansen til fagfolk på vold og traume området. De tilbyr undervisning, veiledning, konsultasjon og nettverksarbeid på tvers av etater og forvaltningsnivåer

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress utvikler og sprer kunnskap og kompetanse om vold og traumatisk stress. Formålet er å bidra til å forebygge og redusere de helsemessige og sosiale konsekvensene som vold og traumatisk stress kan medføre.

Senter Mot Incest og Seksuelle Overgrep (SMISO Nordland tlf. 75173050/46936760)

Er ressurs- og kompetansesenter for mennesker som har blitt utsatt for incest og seksuelle overgrep. Dette gjelder også voldtekt og annen seksualisert vold og krenkelser. De er også et tilbud til deres nærstående, og kan gi informasjon/veiledning og undervisning om temaet seksuelle overgrep og incest generelt.

Alarmtelefon for barn og ungdom (tlf. 116111)

Gratis nødtelefon for barn og unge som er redd eller har det vanskelig hjemme. Åpningstid på hverdager: 15:00 – 08:00. I helgene : åpent hele døgnet

Røde kors telefon for barn og unge (tlf. 80033321)

Gratis tilbud til unge under 18 år som har – eller kjenner noen som har – det vanskelig eller som har behov for å snakke med en voksen. Åpen kl. 14:00 – 20:00 hverdager

Røde kors telefon om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (tlf 81555201)

Åpningstid mandag til fredag kl. 09.00 – 16:00. Det gis informasjon og veiledning om hvordan de som ringer kan forholde seg til situasjonen der tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold forekommer.

Manntelefonen (tlf. 22340960)

Åpningstid mandag – fredag kl. 17:00 – 20:00. Manntelefonen er landets eldste telefontjeneste spesielt rettet mot menn. Telefonen tar i mot henvendelser fra menn som bl.a. er utsatt for vold og / eller har problemer med sinnemestring.

Vern for eldre – nasjonal kontakttelefon (tlf. 80030196)

Tilbudet er gratis. Alle over 62 år som står i fare for eller er utsatt for overgrep/vold, kan ringe for å få råd, veiledning og hjelp. Pårørende og andre som har mistanke om overgrep mot eldre, kan også ringe.

Åpningstid mandag – fredag kl. 09:00 – 15:00

Incestsenteret i Vestfold (tlf. 80057000)

Landsdekkende og døgnåpen telefon for incest- og seksuelt misbrukte og deres pårørende. Gratis fra fasttelefon og telenor mobil.

Utsattmann

Utsattmann er en organisasjon som jobber for å bekjempe seksuelle overgrep mot barn. Består av et nettverk av menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep i barndommen.

<https://dinutvei.no/>

Nasjonal veiviser ved vold og overgrep

<http://www.hvorlite.no/>

Politiet sin side om vold i nære relasjoner. Også oversatt til andre språk.

<https://www.nkvts.no/veiledere-og-handboker/>

Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress har utviklet veiledere, veivisere og håndbøker.

Stine Sofies Stiftelse: Stine Sofie Senteret – nasjonalt senter for mestring og livsglede

Verdens første livsglede og mestringssenter for voldsutsatte barn. Det kan søkes om opphold på senteret gjennom hele året.

11.LITTERATUR

Aakvagg, H.F, Thoresen, S og Øverlien, C.(2016) «*Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering*» i (red) Øverlien,C., Hauge, M:I., og Schulz, J.H: Barn, vold og traumer. Møter unge i utsatte livssituasjoner. Oslo: Universitetsforlaget

Gilbert, R. Widom, C.S., Browne, K., Fergusson, D.,Webb, E and Janson,S.(2009). «*Burden and consequences of child maltreatment in highcome countries*» The lancet,373(9657), 68-81.

Isdal, P.(2000) *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget

Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll. Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017 – 2020)

NOU 2017:12 *Svikt og svik*

Meld.St. 7 (2015-2016) *Likestilling i praksis – like muligheter for kvinner og menn*. BLI

Meld.St. 15 (2012-2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner*. Justis og beredskapsdep.

Mossige, S og Stefansen, K.(2016) *Vold og overgrep mot barn og unge*. Omfang og utviklingstrekk 2007 -2015. NOVA Rapport nr 5/16. Oslo: NOVA.

Proba samfunnsanalyse :*Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner* Rapport 2017 – 02

Prop. 12 S *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*

«*En god barndom varer livet ut*» Tiltaksplan for å bekjempe vold og overgrep mot barn og ungdom 2014 – 2017

«*Et liv uten vold*» Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017

«*Barndommen kommer ikke i reprise*» Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom 2014-2017

Sosial Puls 2017 «*En rapport om de største humanitære behovene i Norge*» Røde Kors og SSB (rodekors.no)